

Висновки. Таким чином, вишивка є важливою складовою народного мистецтва та національної культури українського народу загалом. Українська народна вишивка – один з найдавніших, найулюбленіших і найпоширеніших видів декоративно-ужиткового мистецтва.

Розгляд можливостей для прилучення учнів до надбань національної культури засобами української вишивки показав, що засобами змісту трудового навчання можна ознайомити учнів з вишивкою як традиційним видоим декоративно-ужиткового мистецтва, основами побудови композиції у вишивці та безпосередньо самим процесом виготовлення вишитих виробів.

У процесі прилучення підростаючого покоління до надбань національної культури засобами вишивального мистецтва вирішуються завдання набуття молоддю соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, розвитку духовності, моральної, художньо-естетичної, трудової культури.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є.А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М.Є. Степанович. - Львів: Світ, 1992. – 272 с.
2. Волощук І. Концептуальні засади розвитку творчих здібностей школярів / І. Волощук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. - №3. - С.4-9
3. Історія української культури / Під заг. ред. І.Кріпякевича. – Львів: Видання Івана Тиктора, 1937. – 1036 с.
4. Интегративные тенденции в современном мире и социальный прогресс / Под ред. М.А. Розова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 232 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання, 5-9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 80 с.
6. Огієнко Іван. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу / іван Огієнко; предм. М.Г.Жулинського. – К.: Довіра, 1992. – 141 с.: іл.
7. Супруненко В.П. Народина: витоки нації, символи, вірування, звичаї та побут українців / В.П. Супруненко. – Запоріжжя: Берегиня, 1993. – 136 с.
8. Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / упор. С.Ульяновська; Вст. ст. І.Дзюби; Перед. слово М.Антоновича; Додатки С.Ульяновської. – К.:Либідь, 1993. – 592 с.: іл.

*Охріменко Лідія
(Полтава, Україна)*

ВИШИВКА В УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ СТРОЯХ

Довгими осінніми та зимовими вечорами збирались молоді жінки й дівчата на вечорниці. Стиха лилась одна за одною пісні, а невтомні руки майстринь пряли, вишивали, щоб навесні гарно прибрати хату, прикрасити веселковими узорами свій посаг, одягнути у свято яскравий одяг. В народі

завжди існувала потреба зробити радісною важку щоденну працю, наповнити красою тяжке нужденне життя [3].

Вивчення історії розвитку українського костюму сприяє професійній освіті істориків, етнографів, мистецтвознавців – узагалі естетичному вихованню молоді, прищеплення йому любові до рідної культури. Велике історичне значення українського костюма – частки народної душі. Цей відголосок минулого несе в собі відбиток емоційної насиченості, естетичного уподобання, самої психології українського народу [5, с.5–7].

В українському народному костюмі втілилася історична доля народу, його культура і традиції. Національний одяг зберігає в собі особливості різних культурних епох, тому вона є одним з найважливіших історичних джерел вивчення культурних особливостей українського народу.

Археологічні розкопки свідчать, що український народний костюм з'явився ще в часи Київської Русі. Вже тоді чітко виявлялися регіональні відмінності в одязі. Це, перш за все стосувалося прикрас і орнаментів на сорочках [1].

Костюм – явище конкретно історичне, продукт розвитку даного етносу, нації, етнографічної або локальної групи. Він відбиває цей розвиток специфікою своїх функцій, матеріалу, крою, способів застосування, самобутністю колориту, орнаментики, різних доповнень, неповторністю загального силуету. Залежно від схожості природно-географічних умов, характеру виробничої діяльності, шляхів соціально-економічного та історичного розвитку, від етнічної та антропологічної спорідненості та етнокультурних взаємозв'язків спостерігається і ступінь близькості, а часом спільності в костюмі різних народів.

В українському національному одязі відображено його магічну сутність, адже він є укриттям людини від впливів зовнішнього середовища: не тільки холоду, вологи, вітру, а й від злих духів, зурочення тощо. Одяг слугував своєрідною ізоляцією, наприклад, в народі і досі існує повір'я, що фартух захищає живіт жінки, особливо його рекомендували носити вагітним жінкам, щоб запобігти зуроченню майбутньої дитини. Таку ж роль оберегу відігравала вишивка. Вважалося, що вишивка на грудях захищає душу людини від руйнування, занепаду, а отже, умирання. Це давня українська традиція протистояти злу красу. Ось що спонукало довгими зимовими вечорами вишивати, гаптувати одяг собі і дорогим своїм рідним, коханим, вкладаючи у вишиті узор найщиріші, найпотаємніші мрії і почуття. Таке магічне значення речей перетворювалося на естетичне. [4, с.335–336]

Характерною рисою традиційного українського одягу є надзвичайна мальовничість, яка відбиває високий рівень культури виробництва, володіння багатьма видами й техніками опорядження та оздоблення. Водночас народному одягу притаманна значна варіативність. Найбільш помітними були відмінності у костюмі, що побутував на Лівобережжі та Правобережжі, Слобожанщині та Поділлі. Це ж стосується й традиційного

одягу населення Подністров'я, Карпат, Полісся та Півдня України. Регіональною специфікою були позначені передусім матеріали для одягу; конструктивні, технологічні і декоративні прийоми його створення; способи виробництва окремих деталей: головних уборів, взуття, прикрас; колорит, техніка та мотиви орнаментики – особливо сорочок і поясного одягу, які майже до кінця ХІХ ст. зберігали давні локальні особливості, а також способи носіння і об'єднання всіх елементів одягу в повний, завершений комплекс вбрання [6].

За візерунком сорочки, найдавнішого й основного елемента українського національного костюма, успадкованого ще від стародавніх слов'ян, можна було розрізняти мешканців того чи іншого регіону України. Жіноча сорочка відрізнялася від чоловічої широким рукавом, який сходився на зап'ясті в густо вишиту манжету. Сорочки були різної довжини і використовувалися як верхній так і спідній одяг. Вони склалися з двох частин – нижня частина (підтічка) шилася з більш грубої матерії. Також були сорочки з цілісної тканини, які одягалися в свята і називалися додільні. За типом крою українські сорочки можна розділити на три типи: тунікоподібні, поликові (зі вставками), на кокетці.

Також сорочки шилися з комірами і без. Правобережна Україна носила сорочки без коміра, а мешканці Лівобережної частини України – з коміром, частіше відкладним.

Поділ сорочки або облямівку (підподільницю) прикрашали вишивкою, тому його було видно з-під одягу. Наші предки вірили, що орнамент, який прикрашав поділ сорочки, носив містичний характер і міг захистити від поганих впливів. Повитухи приймали народжену дитину у поділ сорочки, а молодята після ритуального вмивання витиралися верхньою вишитою частиною сорочки нареченої [7].

Відмінна риса української жіночої сорочки – звичай прикраси поділу, кайми (подподольніці) сорочки вишивкою, тому що його було видно з-під верхнього одягу. Так само прикрашалися й рукави сорочки, особливо в місцях з'єднання рукава з плечем, де полик (уставка) являв собою частіше вишитий шматок матерії чотирикутної форми. Широкі рукави сорочки закінчувалися манжетом (чохла) у зап'ястя. За давніх-давен заведеним звичаєм, східнослов'янські дівчата до п'ятнадцяти років і навіть до самого весілля носили тільки підперезану сорочку; надягання поясного одягу (поневи) пов'язувалося з заміжжям і переходом в розряд жінок.

Вишивка українського костюму багата і різноманітна. Нею прикрашали жіночі і чоловічі сорочки, верхній одяг, головні убори. Мотиви орнаментів, композиції, кольори передавалися з покоління в покоління, стаючи традиційними. Орнаментальні мотиви були геометричними (ромби, розетки, зірки), рослинними. Способів вишивання і їх різновидів було багато. Найдавнішими видами народної вишивки були заволікання, занизування і настилування. Варіантом останньої техніки є широко розповсюджена на Україні вишивка гладдю. Відома техніка

вірізування зазвичай застосовувалася з іншими видами вишивки. Крім естетичного значення, вишивка на одязі нерідко маркована віком людей, їх сімейним і соціальним положенням.

По колірній гамі вишивки українські сорочки поділяються на одноколірні, двоколірні і поліхромні. Перші характерні для Польщі, Чернігівщини і Полтавщини, двоколірні – переважно для Київщини і більшій частині Поділля, поліхромні – для Західного Поділля і Карпат. Для вишивок північної частини України (північні райони Чернігівщини та Волині) характерний червоний колір. Вишивка цих районів аналогічна російській та білоруській. У середній смузі України (південь Чернігівщини, Харківщина, Київщина, північні регіони Дніпропетровщини та Херсонщини) червоний колір зустрічається поряд з синім, рідше – з чорним. У південних районах до цих кольорів приєднується жовтий. У Поділлі чорний колір зустрічається в поєднанні з червоним. У районах, що межують з Бессарабією і Буковиною, зустрічається вишивка, збагачена бісером і металевими прикрасами, що зближує її з молдавською та південнослов'янською. Закарпатські ткані вироби примикають до білорусько-російських. На Гуцульщині отримав багатосторінний розвиток типовий для всіх східних слов'ян прийом орнаменталізації тканин у вигляді чергування не вишитих і орнаментованих смуг і бордюрів.

У давнину основні мотиви вишивки відображали елементи символіки стародавніх культів. Протягом багатьох століть безпосередній конкретний зміст символів на вишивках губився, але традиції їхнього використання не зникли. Орнаментальні мотиви українських вишивок йдуть своїм корінням у місцеву флору та фауну, в історичну традицію. За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи: геометричні (абстрактні), рослинні, зооморфні (тварини).

Геометричні (абстрактні) орнаменти властиві всієї слов'янській міфології. Вони дуже прості: кружечки, трикутники, ромби, зигзаги, лінії, хрести (прості і подвійні).

Сьогодні на їх основі в народній вишивці широко використовуються такі мотиви, як «баранячі роги», «кучері», «кудрявці», «гребінчики» та ін. В орнаменті вишивок зустрічається мотив «кривульки», або «безконечника», відомого ще з часів трипільської культури, тобто він з'явився значно раніше, ніж славнозвісний грецький меандр. Відомий візерунок «рожи» (зірочки, розетки) являє собою перехід від геометричного до рослинного орнаменту. Іноді він нагадує зображення сонця і сонячних променів.

В основі рослинного орнаменту лежить прагнення принести у вишивку красу природи. Навіть гранично умовні візерунки виникли в результаті спостереження реально існуючих у природі форм. В українській вишивці часто використовуються такі мотиви, як «виноград», «хміль», «дубове листя», «барвінок» та ін. Деякі з них несуть на собі відбиток стародавніх символічних уявлень народу. Так, мотив «барвінок» є

символом нев'янучого життя, візерунок «яблучне коло», розділений на чотири сектори, з вишиванням протилежних частин в одному кольорі – символом любові. У сучасній вишивці зустрічається і древній символ «дерево життя», зображений переважно стилізовано у формі листів і гілок.

У вишивках зооморфних (тварин) орнаментів зображався: кінь, заєць, риба, жаби; з птахів – півень, сова, голуб, зозуля; з комах – муха, метелик, павук, летючі жуки. У багатьох випадках зооморфні орнаменти є своєрідними, властивими даній вишивальниці, зображеннями, у яких відбивається її індивідуальне бачення візерунка. У подібних орнаментах виступають у різноманітних, часто химерних сплетіннях (однак зі збереженням традиційних вимог до композиції) заячі та вовчі зуби, воляче око, луска коропа, баранячі роги та ін.

Національний костюм, його колорит і вишивки і зараз змушують нас захоплюватися. Вони заражають нас оптимізмом, настроєм святковості і веселощів. Народні майстри вміють перетворювати утилітарну річ у витвір мистецтва. При цьому вони домагалися найбільшого різноманіття, ґрунтуючись на простому конструктивному ладі [2].

Зараз фольклорний стиль не є чільним, але він зайняв своє місце в загальному широкому міжнародному руслі моди. Відомо, що до народних традицій постійно звертаються художники-конструктори, створюючи побутовий модний одяг.

Аналізуючи вишивку народного костюму і розглядаючи сучасний костюм, можна зробити висновок, що в будь-якому сучасному костюмі повинні проявлятися риси народного, національного, традиційного, що робить його органічніше, рідніше, ближче, дорожче. Так давайте ж не будемо забувати свою культуру і докладемо максимум зусиль щоб зберегти і примножити

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Вишиванка – національний одяг / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vushivanki.com.Ua/a159120-vishivanka-natsionalnij-odyag.html>
2. Ірен Файчак. Національний костюм / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna-ukraina.com.ua/nationalsuit/>
3. Кара-Васильєва Т. Традиції і сучасність / Т. Кара-Васильєва, Т. Ніколаєва // Радянська жінка № 15, – 1982.
4. Лазко Т. Українське народознавство / Т. Лазко. – Київ: Зодіак – ЕКО, 1995. – С.334–336.
5. Ніколаєва Т. Історія українського костюма / Т. Ніколаєва. – Київ: Либідь, 1996. – С.5–13.
6. Українська вишиванка / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kampot.org.Ua/ukraine/for_ukraine/01-ukrayinska-vishivanka.html
7. Український національний костюм – прекрасна спадщина предків / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.epochtimes.com.ua/fashion/traditional-apparels/ukrayinskiy-natsionalniy-kostyum-prekrasna-spadshchina-predkiv-100559.html>

ПРОПАГАНДА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУСПІЛЬСТВА

Інтенсивні глобалізаційні й інформаційні процеси приводять до різноманітних і багато в чому суперечливих наслідків у соціокультурній сфері, на які не можна не зважати під час соціально-філософського аналізу процесів становлення інформаційного суспільства. Визначальною в розвитку культури інформаційного суспільства стає роль інформації, що постійно збільшується, і комунікацій у житті соціуму й окремої людини. Зміни, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, стосуються всіх соціокультурних інститутів й стверджують принципово новий спосіб життя кожної людини. Використання інформаційних процесів сприяє накопиченню людського капіталу як вирішального фактора розвитку суспільства й докорінно змінює становище людини в соціумі, забезпечує зростання її освітнього, професійного, культурного рівня, переростання людини економічної у творчу особистість і її всебічний розвиток у цілому.

Теоретико-методологічні засади розвитку соціально-культурної сфери розроблялися представниками різних міжнародних наукових шкіл. Дослідження наукової літератури показує, що найбільш детально стандарти та соціально-культурну стандартизацію науковці розробляють крізь призму педагогічної науки такі українські вчені як С. Гончаренко, Ю. Жидецький, С. Сисоєв, Н. Ничкало, Т. Фініков, А. Лігоцький, Н. Пастернак, Х. Лах, О. Радковська. Філософські та культурологічні дослідження окремих аспектів даного феномену знаходимо і в роботах вітчизняних учених В. Андрущенко, В. Вікторова, В. Жадька, В. Кременя, К. Корсака, М. Михальченка, В. Шульгіної; російських вчених В. Зінченка, Н. Нікандрова, В. Безпалько, Н. Селезнева, Я. Нейматов, В. Соколов та інші. Поширеним є розгляд проблеми стандартів як складової освітньої політики у роботах українських дослідників В. Лугового, О. Ляшенко, В. Гальперіної, Т. Яценко та ін. Велику увагу проблемам розвитку організації соціально-культурної сфери приділяють вчені сучасної української науки: А. Величко, М. Долішній, В. Єременко, М. Казнов, В. Козак, О. Красій, В. Куценко, В. Мандибура, В. Новіков, Л. Оганян, С. Писаренко, В. Рутгайзер, У. Садова, Л. Семів, Ж.-Т. Тощенко, В. Хохлов, Л. Шевчук, А. Ягодка та ін. Аналіз різних аспектів інформаційної культури, пов'язаних з перспективами, що відкриваються перед особистістю в інформаційному суспільстві, представлений у роботах Ю. Зубова, Н. Гендіної та ін.

Теоретичне осмислення різних аспектів комунікації в інформаційній сфері представлено роботами вітчизняних учених: В. Щербини, О. Личковської та ін. Вирішенню задач розвитку інформаційної культури особистості присвячені роботи Л. Василенко, М. Тимошика,